

Församlingsinstruktion, Svenska kyrkan i Hamburg

1. Omvärldsbeskrivning

Svenska kyrkan i Hamburg har sitt säte i Hamburg, men vill betjäna hela norra Tyskland med Hamburg, Bremen och förbundsländerna Niedersachsen, Schleswig-Holstein och Mecklenburg-Vorpommern. Hela norra Tyskland har mycket starka, såväl historiska som aktuella, band till Sverige och i området finns inte mindre än 31 städer som har vänorstförbindelse med en svensk stad.

Församlingen räknar sig som den tredje äldsta svenska utlandskyrkan. Den tillkom genom EFS, Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen, som sände ut sin första sjömanspräst, L.A. Olsson, år 1883. Arbetet var i sin början en gemensam nordisk verksamhet. Olsson var verksam här i fem år och avlöstes av J.O.A.Englund. Det fanns vid tiden ca 1800 svenskar i Hamburg. Englund kom att verka här i mer än ett kvarts sekel. 1898 skrev pastor J.O.A. Englund: ”Från och med i år kommer det att arbetas med att anordnas bazar för såväl kyrkan (d.v.s. vår så länge efterlängtrade kyrkobyggnad) som de fattiga. Herren välsigne!”

Församlingen köpte den tomt där kyrkan kom att stå färdig år 1907. Byggnaden utgör ännu idag församlingens hem. Redan när den invigdes var den i stort sett betald av ”missions-vänner” i Sverige som brann för att sjöfolket skulle få andlig och social omsorg när de kom i hamn. Ända fram till 1966 hade Finska sjömanskyrkan ett läsrum i lokalerna. Med tiden blev det alltmer ”svenskarnas” kyrka i Hamburg. Men kyrkan hade kvar sitt fokus att finnas till för ”andra”, för sjöfolket och de fattiga.

Vi känner också till hur kyrkan under depressionstiden samt under och efter andra världskriget fick betyda mycket, både för drabbade svenskar och för andra. Även tyskar och flyktingar som drabbats av kriget fick stöd från Gustaf-Adolfskyrkan. Periodvis utspisades upp till 200 tyska barn dagligen i kyrkan, vilket vi får höra tacksamma ord om än idag. År 1945-46 skeppades 17 ton förnödenheter från Sverige till Gustaf-Adolfskyrkan som ombesörjde att kläder, skor och mat distribuerades till behövande. Matutdelningen pågick ända fram till 1950.

Gustaf-Adolfskyrkan har en rik diakonal tradition att falla tillbaka på och vi har all anledning att idag ställa oss frågan: Vilka människor kallar vår tid oss att tjäna?

I vårt verksamhetsområde finns idag ca 4300 personer med svenskt medborgarskap som sitt första och vi har goda skäl att tro att det finns minst lika många till som har sitt svenska medborgarskap noterat som sitt andra medborgarskap. De dominerande åldersgrupperna bland svenskar i området är i yrkesaktiva åldrar mellan 20-65 år. Cirka 900 av de 4300 svenskarna är över 65 år. Koncentrationen av svenska medborgare är högst i Hamburg.

Norra Tyskland är ett populärt turistmål för svenskar, om man räknar bort pandemiåret så noteras i genomsnitt årligen närmare 400.000 inresor och mer än 600.000 övernattningar av svenskar i området (Bremen oräknat).

Svenska handelskammaren kallar skämtsamt ibland Hamburg för Sveriges sydligaste stad, med avseende på den närhet som finns i näringslivet mellan Nord-Tyskland och Sverige. I alla nordtyska delstater finns det svenska honorärkonsulat, svenska företag, svenska klubbar eller svensk-tyska vänskapsföreningar samt institut, t.ex. folkhögskolor, där man kan lära sig

svenska. Överallt i norra Tyskland är svenskarna väl integrerade i samhället och arbetslivet och det finns en Sverige-vänlig stämning bland den tyska befolkningen – speciellt i Mecklenburg-Vorpommern, där Sverige på andra sidan Östersjön varit frihetens och längtans land under DDR-tiden.

I Hamburg finns förutom Svenska kyrkan flera svenska institutioner såsom Svenska handelskammaren, honorärkonsulatet, Skandinaviska skolan, Svenska klubben samt en internationell skola där även barn till svenska arbetstagare går.

En unik företeelse inom utlandskyrkan är att fyra nordiska länder finns representerade genom sina utlands/sjömanskyrkor på samma gata, den blott 300 meter långa Ditmar-Koel-Straße. Kyrkorna samverkar i allra bästa anda kring nordiska gudstjänster, utbyten och gemensam marknadsföring av t ex julmarknader. Ytterligare 250 meter bort ligger den stora lutherska Hauptkirche Sankt Michaelis, ett landmärke i staden.

2. Församlings-/pastoratsbeskrivning

Församlingen har under senare år haft ett ganska stadigt medlemsantal mellan 640-670 medlemmar i alla åldrar. Den bärande gruppen är naturligtvis svenskar som rotat sig här genom arbete och familj, men vi har även medlemmar bland dem som vistas eller arbetar här under kortare perioder. Även om all verksamhet sker på svenska så söker sig även en hel del tyska ”svensk-vänner” till församlingens gemenskap. Av dem finns en del äldre som varit ”krigsbarn” i Sverige efter andra världskriget, andra har sommarhus eller andra positiva semestervistelser i Sverige eller har varit där som utbytesstudenter. Många av dessa gör storartade frivilliginsatser, inte minst i samband med kyrkans julbasar. Ett mindre antal svenska weekend-turister finner vägen till vårt kafé eller gudstjänsten. Nu och då besöks vi av en del kyrkliga ungdomsgrupper och körer.

Man märker hur viktig den språkliga identiteten är också i det religiösa livet. För den som fostrats i en kristen tro och tradition på svenska som barn fortsätter svenskan att vara bönen och gudstjänstens språk. Många uppskattar också det särskilda anslag som de svenska utlandskyrkorna ofta står för, så även Gustaf-Adolfskyrkan där ande, själ och kropp hålls samman i gudstjänst, social gemenskap och andra kulturyttringar.

Kontakterna med andra nordtyska orter har under åren skiftat i intensitet. Under advents- och luciatider har utbytena varit mer frekventa med närvaro av kyrkorådsledamöter, präst, musiker och körer från Gustaf-Adolfskyrkan, men vi ser både behov och intresse för ett vidgat utbyte också andra tider på året, vilket vi också utvecklar i denna församlingsinstruktion.

3. Pastoralt program för den grundläggande uppgiften

Gudstjänst

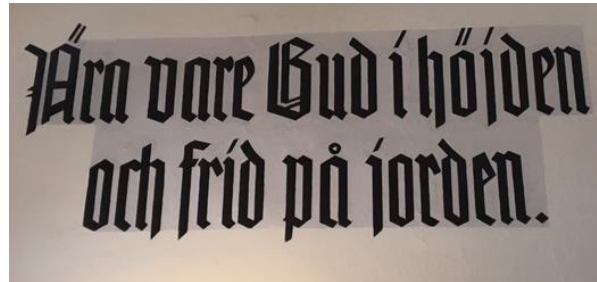
Gudstjänsten är församlingens kraftcentrum. Ambitionen är att den firas med stor delaktighet, gärna i mässans form, under årets alla sön- och helgdagar i Gustaf-Adolfskyrkan i Hamburg eller tillsammans i någon av de andra nordiska kyrkorna eller i någon annan nordtysk ort. Ett av målen är att aktivera gamla och nya medlemmar i dessa regioner. Gudstjänsten kan också, när så krävs, ske digitalt – inspelad eller livestreamad. Den tekniska utvecklingen ger nya möjligheter och kan engagera fler – en erfarenhet som inte minst pandemiåret gett oss. Ett sommaruppehåll kan förekomma då många av de svensktalande gärna åker till Sverige.

Gudstjänsten kan också prövas på eftermiddags- eller kvällstid t.ex. i form av taizégudstjänst, filmgudstjänst eller barngudstjänst. Det finns ett behov av att skapa stilla oaser av musik.

En möjlighet är att organisera ”ansvarsgrupper” i församlingen som ett team som hjälper till vid planering och genomförande av olika gudstjänster och kringaktiviteter. Ett sådant team kan t.ex. vara bänkvårdar, eller läsare/föredjare i gudstjänsten, samtalsledare vid kyrkkaffet eller ansvariga för hela eller delar av kyrkkaffet.

Vi bär på en ambition, för vilket vi också budgeterat, att göra kyrkrummet mer flexibelt för att öka delaktighet, engagemang och nyttjandemöjligheter – t ex att kunna sitta i en cirkel/halvcirkel eller möblera om för ett mer aktivt deltagande kring den fasta dopfunten. Detta kan även göra kyrkorummet mer tilltalande för barn och unga.

Vår musik ska skapa gemenskap och vara en kanal till Gud och vår tro. Lovsång är viktig, men kan se ut på många olika sätt. Det är viktigt att vi bevarar deltagandet och glädjen i körerna samtidigt som vi stärker vuxen-, barn- och ungdomskörernas deltagande i gudstjänsterna. Vi vill erbjuda musik till alla åldersgrupper och skapa en utvidgad plattform för åldersövergripande musikprojekt.

Vi vill uttrycka det kristna budskapet genom olika ”språk”, också genom att kombinera musik med andra konstarter som t. ex. målade bilder eller foton.

Musiken fyller också en kulturell funktion utöver gudstjänsten. Konserter under t. ex. Lucia, Nordisk afton, och Nacht der Kirchen, julgransplundring, valborgsmässoafton och midsommarfirande bevarar vår kyrkas plats som svensk musik- och kulturinstitution i Hamburg.

”Hit vill vi”: I nära framtid vill vi

- påbörja arbetet med att etablera ansvarsgrupper
- arbeta med den fruktbarhet och den bredd som möte mellan gudstjänsten och andra kulturella uttryck kan ge.
- överväga en utökning av musikertjänsten/musikbudgeten för att kunna möta församlingens önskemål.
- Inom den innevarande femårsperioden vill vi utreda och genomföra de förändringar av kyrkorummet som vi finner meningsfulla och realistiska.

Undervisning

Lärande är en process där människor tillsammans växer och mognar. Det är av stor vikt att var och en känner sig välkommen, sedd och hörd. Vi vill skapa låga trösklar och ge varje besökare möjlighet till stillhet, samtal, fördjupning och eftertanke. Lärande kan också vara att låna en bok i biblioteket, sitta i samtal i vårt kafé i anslutning till en gudstjänst eller samverka med varandra i frivilligt arbete, t. ex. under vår välbesökta julbasar.

Genom gudstjänsterna får församlingen sin mest grundläggande undervisning. Men vi önskar förmedla lärande och kristen tro i hela vårt arbete i olika målgrupper, exempelvis samtalsgrupper, syförening, hantverksgrupp, läsecirkel, barngrupp, barnkörer, ungdomskör, vuxenkör och konfirmandundervisning. Vi önskar också utveckla utbudet av mötesplatser för våra tankar, frågor och erfarenheter i form av församlingsdagar, enstaka temakvällar och lördagsluncher som vänder sig till hela församlingen eller specifika grupper.

Kyrkans undervisning sker på dopets grund. Det är därför viktigt att nå barnen redan från det att de är små. Vi talar ibland om ”dubbel hemspråksundervisning”. För familjerna är svenskan som talat språk viktig och för oss är det viktigt att börens språk blir en naturlig del i barnens kristna fostran.

Vad gäller konfirmationsundervisning så verkar underlaget av barn vara för litet för att erbjuda konfirmation varje år. Det kan därför vara klokt, både resurs- och gemenskapsmässigt, att erbjuda konfirmation vartannat år och däremellan erbjuda ungdomsgrupp och ledarutbildning.

Vi önskar även nå ut till våra medlemmar som av olika skäl har svårt att ta sig till kyrkan. Detta kan ske genom en digitala sändningar med predikan, föredrag och musik. En undervisande ambition finns också i vårt kyrkoblod med både allmän information och vägledning. Redan idag finns möjlighet att få söndagens predikan sänd till sig via e-post.

”Hit vill vi”:

- Vi har gjort erfarenheter av virtuella mötesplatser under pandemin. Vi vill utvärdera hur vi fortsättningsvis kan använda dessa mötesplatser som komplement till fysiska möten för att bättre möta svenskspråkiga i hela Nordtyskland.
- Vi behöver kontinuerligt medvetandegöra alla medlemmar om vikten av att vi alla tillsammans skapar en bärkraftig församling teologiskt, ideellt, ekonomiskt och socialt.
- Vid sidan av den rent musikaliska utvecklingen av körsång för alla åldrar vill vi även undervisa sångare och instrumentalister om gudstjänstens form och innebörd, kyrkoårets växlingar och musik som förkunnelse.

Diakoni

Diakoni handlar om att vara Guds händer och fötter i praktisk tjänst för medmänniskor, särskilt de mest utsatta.

Målsättningen är att fortsatt engagera frivilliga församlingsmedlemmar att främst möta medlemmar som önskar hjälp, samtal etc. Förutom en hjälpare hand till våra medlemmar försöker vi finnas till för svensktalande som behöver stöd i den mån vi kan. Gustaf-Adolfskyrkan har ett stolt diakonalt arv att se tillbaka på. Även om svenskatalande är vår huvudsakliga målgrupp så bjuder vårt arv oss att vara flexibla för de behov som finns i varje tid. Just nu ser vi en ökande ström av asylsökande som utvisats från Sverige och därför söker sig vidare ut i Europa. För dessa kan vi vara ett socialt och andligt stöd, även om vi tror att det som gagnar dem bäst är att så snart som möjligt integreras i det tyska samhället.

Ordningen att organisera besök och telefonkontakter genom en diakonigrupp med frivilliga tycker vi fungerar väl. Genom utbildning önskar vi stödja dem som tar sig an förtroendetjänsten.

Vi står i god och nära relation till konsulat och ambassad och där behov finns kan vi därför erbjuda besök på fängelser och sjukhus.

”Hit vill vi”:

- Hörselslinga har installerats i kyrkan under det gångna året, men funktionen måste ses över då det fortfarande finns störningar som gör systemet svåränvänt.
- Inom en tvåårsperiod genomföra utbildningar i diakonigrupp och arbetslag. Det kan ske med egna resurser eller i samverkan med stift och vänförsamlingar. Här är det även naturligt att samverka med de övriga svenska församlingarna i Tyskland.

Mission

Mission betyder uppdrag/uppgift/sändning och har oftast använts som ett uttryck om att utbreda kristen tro i samhället och i världen. Det handlar om att göra Kristus trodd, känd och älskad. Detta har gjorts genom att presentera evangeliet i hela sin bredd till ande, kropp och själ genom andlig vård, utbildning och sjukvård. Utlandskyrkan har genom tiderna i hög grad bevarat denna helhetssyn på människan genom en bredd av mötesplaster och uttryckssätt. I ett alltmer sekulariserat västerländskt samhälle ser vi idag lika stort behov av ett trovärdigt tilltal bland oss själva, bland människor som har svårt att tro.

Jesus säger själv att kyrkans enhet ska hjälpa människor att tro. Vi gläds över det genuina ekumeniska arbete som bedrivs i Hamburg och som Gustaf-Adolfskyrkan är en aktiv del av. Genom aktivt medlemskap i ACK, Arbeitsgemeinschaft Christliche Kirchen in Hamburg, möter vi alla schatteringar av den kristna kyrkan. ACK samordnar information, samlar kyrkorna till ekumeniska gudstjänster och insatser vid kyrkornas kulturnatt och utgör en samlad röst i dialogen med stadens förbundsregering och tjänstemän, men ger också ett tydligt kristet uttryck i hela samhällsbilden i Hamburg.

Även om vi inte längre fungerar som sjömanskyrka så finns vi i ett informellt nätverk av sjömanskyrkor i Hamburg och bidrar även i viss utsträckning ekonomiskt till det ekumeniska arbetet med sjöfolk. Som mindre aktiv part finns vi också med i en sammanslutning av invandrarkyrkor i Hamburg.

”Hit vill vi”:

- Vi söker fortsatt former och mötesplatser med bredare grupper. Samverkan t. ex. med skandinaviska skolan är under fortsatt utveckling. Processen med församlingsinstruktionen har lyft fram samverkan med kulturarbetare av olika slag.
- Vi har i jämförelse med många utlandsförsamlingar ett starkt medlemsstöd, både vad gäller andelen svenskar som är medlemmar och med vilken kraft de stöder församlingen. Men vi vill fortsätta erbjuda varje medlem möjligheter till växt och mognande till vittnesbörd i ord och handling.
Är pågående och kommer alltid att behövas.

(Församlingsinstruktionen antagen av kyrkorådet och kyrkoherden 2021-06-16 och fastställt av Domkapitlet i Visby 2021-10-12)

(Framsidesbild: Per Edler. Bilderna på sid 2, 4 och 5 är från Gustaf-Adolfskyrkan inre miljöer. Sista bilden är hämtad från den ekumeniska kulturnatten, ”Nacht der Kirchen”, hösten 2021)